

Narodowy Bank Polski jako centralna bankowa instytucja dewizowa

Ewa Kowalewska*

Streszczenie: *Cel* – Celem niniejszej pracy jest analiza tych przepisów prawnych, które wskazują na rolę i zadania Narodowego Banku Polskiego w sferze obrotu dewizowego. W myśl postanowień art. 52 ustawy o Narodowym Banku Polskim, bank ten jest centralną bankową instytucją dewizową, a więc podmiotem o oryginalnym statusie dewizowoprawnym. Główną tezę niniejszego opracowania jest twierdzenie o bezpośrednim związku kontroli dewizowej wykonywanej przez Prezesa NBP z ustawową kategorią „centralna bankowa instytucja dewizowa”. Celem opracowania jest także wskazanie, że współcześnie bank centralny, jako centralna bankowa instytucja dewizowa, powinien realizować inne zadania niż w latach ubiegłych. Zmieniła się bowiem rola banku centralnego w kontekście funkcjonowania całego rynku finansowego.

Metodologia badania – Podstawową metodę badawczą oparto na kompleksowej analizie materiału normatywnego w odniesieniu do poruszanych w pracy zagadnień. Ponadto przeprowadzono analizę i ocenę poglądów wyrażonych w literaturze przedmiotu. Jedną z zastosowanych metod jest także metoda analityczna, głównie w odniesieniu do pojęć używanych na gruncie prawa dewizowego.

Wynik – Przeprowadzona analiza potwierdza szczególnie dewizowoprawny status Narodowego Banku Polskiego. Kontrola dewizowa wykonywana przez Prezesa NBP jest jednym z elementów składających się na wypełnienie funkcji „centralnej bankowej instytucji dewizowej”. Przeprowadzona analiza pozwala postawić pytania dotyczące całego systemu kontroli, jaki funkcjonuje w Polsce i słuszności rozłożenia kompetencji pomiędzy Komisję Nadzoru Finansowego a Narodowy Bank Polski.

Oryginalność/wartość – W literaturze przedmiotu nie wskazywano do tej pory na NBP jako na centralną bankową instytucję dewizową i umiejscowienie w jej zakresie kontroli dewizowej. Przyznanie NBP tego szczególnego statusu sprawia, że bank centralny jawi się jako instytucja o szerokim spektrum działania, nie zawsze jednak odpowiadającym wymogom unijnym. Wartością niniejszego opracowania jest postawienie pytań dotyczących zakresu kontroli dewizowej, a tym samym zakresu zadań, jakie NBP powinien realizować pełniąc funkcję centralnej bankowej instytucji dewizowej.

Słowa kluczowe: Narodowy Bank Polski, prawo dewizowe, kontrola dewizowa, instytucja dewizowa

Wprowadzenie

System polskiego prawa dewizowego tworzy ustawa z dnia 27 lipca 2002 roku – Prawo dewizowe¹ wraz z licznymi aktami wykonawczymi. Ustawa ta wraz z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej (dalej Konstytucja RP) z dnia 2 kwietnia 1997 roku² oraz ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim³ (dalej NBP) wyznacza szczególną

* dr Ewa Kowalewska, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Prawa i Administracji, e-mail: kowalewska@mec.univ.szczecin.pl.

¹ T.j. Dz.U. z 2012 r., poz. 826 ze zm.

² Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.

³ T.j. z 2013 r., poz. 908 ze zm.

pozycję Narodowego Banku Polskiego. System ten wywodzi się z regulacji obowiązujących w okresie II Rzeczypospolitej, wykazując jednocześnie silne związki z innymi gałęziami prawa, w szczególności z prawem administracyjnym i prawem finansowym. Przez wiele lat prawo dewizowe traktowane było jako część publicznego prawa bankowego, jednakże przemiany ustrojowe, gospodarcze i społeczne, które rozpoczęły się w 1989 roku, spowodowały stopniowe oddzielanie się od siebie prawa dewizowego i prawa bankowego.

Na gruncie wskazanych powyżej aktów prawnych Narodowy Bank Polski jawi się jako centralna bankowa instytucja dewizowa. W ramach tej funkcji NBP realizuje różne zadania, do których należy m.in. wykonywanie kontroli dewizowej. Problematyka kontroli wykonywanej przez bank centralny jest zagadnieniem ważnym, nie tylko z perspektywy funkcjonowania kontroli w polskim systemie prawnym, lecz także mając na względzie członkostwo Polski w strukturach bankowości unijnej. Bez wątpienia zakres przedmiotowo-podmiotowy kontroli dewizowej, tryb jej wykonywania oraz cele wpisują się w zadania i funkcje NBP jako centralnej bankowej instytucji dewizowej. Należy zwrócić uwagę, że działalność dewizowa wykonywana przez NBP realizowana jest na podstawie ustawy Prawo dewizowe oraz ustawy z dnia 16 listopada 2000 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁴.

Podkreślić należy także, że na przestrzeni ostatnich 15 lat zmienił się charakter i sposób regulacji polskiego prawa dewizowego, co podyktowane było przede wszystkim liberalizacją zasad obrotu dewizowego. Ustawodawstwo dewizowe z restrykcyjnego przekształciło się w prawo, które wspiera procesy gospodarcze, uwzględniając jednocześnie wyzwania współczesnej gospodarki w ujęciu ogólnoeuropejskim.

1. Pozycja prawna Narodowego Banku Polskiego

Pozycja Narodowego Banku Polskiego określona została przez ustrojodawcę w art. 227 Konstytucji RP, zgodnie z którym NBP jest centralnym bankiem państwa z wyłącznym prawem emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Narodowy Bank Polski jest odpowiedzialny za wartość polskiego pieniądza. Trybunał Konstytucyjny wskazał, że istotą tej kompetencji nie jest utożsamianie z nakazem dążenia do wzrostu tej wartości lub jedynie do jej utrzymania na stałym poziomie, lecz bywa rozumiana jako przypisanie NBP powinności prowadzenia polityki pieniężnej w sposób sprzyjający wszechstronnemu rozwojowi gospodarczemu i podnoszeniu stopy życiowej obywateli⁵.

Natomiast w ustawie o NBP, w art. 52, ustawodawca wskazał, że Narodowy Bank Polski pełni funkcję centralnej bankowej instytucji dewizowej, wyznaczając w ten sposób szczególną pozycję dla NBP. Ponadto w ustawie o NBP określono, że podstawowym celem działalności NBP jest utrzymanie stabilnego poziomu cen przy jednoczesnym wspieraniu

⁴ T.j. Dz.U. z 2010 r., nr 46, poz. 276 ze zm.

⁵ Wyrok TK z dnia 24 listopada 2003 r., K 26/03, OTK-A 2003, nr 9, poz. 95, LexisNexis nr 364461.

polityki gospodarczej rządu. Ustawodawca zastosował tzw. hierarchizację realizowanych celów, która oznacza, że wspieranie polityki gospodarczej rządu przez NBP jest możliwe tylko pod warunkiem, że nie ogranicza to podstawowego celu, czyli utrzymania stabilnego poziomu cen. Jest to zatem cel nadrzędny, któremu powinny być podporządkowane wszystkie funkcje, które realizuje bank centralny. Przepis art. 3 ustawy o NBP, w którym mowa o utrzymaniu stabilnego poziomu cen, stanowi *lex specialis* względem art. 227 Konstytucji RP (Zawadzka 2014). W literaturze wskazuje się, że NBP pełni trzy zasadnicze funkcje: banku banków, banku państwa oraz funkcję emisyjną. Natomiast zadania przypisane NBP, czy też poszczególnym organom banku centralnego, służą zawsze realizacji jednej z wymienionych funkcji zasadniczych. Odnosząc się do ustawowej kategorii „centralnej bankowej instytucji dewizowej” należy uznać, że mieści się ona w kategorii funkcji zasadniczej oznaczonej jako funkcja banku państwa.

Charakter prawny NBP nie jest jednoznaczny i nie podlega jednolitej klasyfikacji, na co wskazuje doktryna (Kosikowski 1999) oraz orzecznictwo⁶. Trybunał Konstytucyjny rozpatrywał kilkakrotnie charakter prawny NBP, za każdym razem wielopłaszczyznowo⁷. Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że NBP nie jest przedsiębiorcą, nie jest urzędem, zakładem budżetowym ani bankiem operacyjnym. Nie podlega wpisowi do rejestru przedsiębiorstw państwowych. NBP posiada osobowość prawną, jest zwolniony z podatku dochodowego, ale jest podatnikiem podatku od nieruchomości. Od rozstrzygnięć NBP nie przysługuje odwołanie (Zawadzka 2014).

2. Znaczenie pojęcia „centralna bankowa instytucja dewizowa”

W ustawodawstwie brak jest legalnej definicji zwrotu: „centralna bankowa instytucja dewizowa”. Jednakże, już w ustawie o NBP z 1958 roku, użyto określenia, że NBP „jest centralną instytucją dewizową”. Powtórzono to określenie w ustawie o NBP z 1975 roku oraz w ustawie Prawo bankowe z 1982 roku w rozdziale 5 pt. Narodowy Bank Polski, a także w ustawie o NBP z 1989 roku. Należy wyraźnie podkreślić, że określenie to ma już prawie 60-letnią tradycję. Do źródeł prawa, które obecnie kształtują status NBP, należy także Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską⁸, Traktat o funkcjonowaniu UE⁹ oraz Statut Europejskiego Banku Centralnego.

Analiza użytego przez ustawodawcę zwrotu: „centralna bankowa instytucja dewizowa” prowadzi do następujących wniosków. Jako kluczowe dla użytego sformułowania uznać można pojęcie „instytucja”. Jest ona: po pierwsze centralna, po drugie bankowa i po trzecie

⁶ Uchwała składu 7 sędziów NSA z dnia 12 listopada 2001 r., FPS 11/01, ONSA 2002, nr 2, poz. 57, LexisNexis nr 353072.

⁷ Wyrok TK z dnia 24 listopada 2003 r., K 26/03 OTK-A 2003, nr 9, poz. 95, LexisNexis nr 364461; Wyrok TK z dnia 26 czerwca 2000 r., K 25/99, OTK 2000, nr 5, poz. 141, LexisNexis nr 346373.

⁸ Dz. Urz. UE z 2006 r., C321 E.

⁹ Wersja skonsolidowana Dz. Urz. UE z dnia 26 października 2012 r., C 326/01.

dewizowa. „Instytucja” oznacza organizację, pewien twór – zorganizowany i działający na określonym obszarze, którego zadania są także w pewien sposób określone. Zwrot „centralna” należy rozumieć jako najważniejsza, dominująca, inaczej: mająca główne znaczenie. Określenie „bankowa” umiejscawia instytucję w pewnym obszarze tematycznym, który nasuwa przede wszystkim ekonomiczne i finansowoprawne skojarzenia. Instytucja bankowa oznacza, że nie każda i nie jakakolwiek. Jest to jednostka spełniająca pewne wymogi, chociażby organizacyjne, która realizuje określone zadania. Zwrot „dewizowa” może oznaczać zagraniczna, czy też nasuwa jakiś związek z zagranicą. A zatem „instytucja dewizowa” to pewien zorganizowany twór, który podejmuje działania w obszarze określanym jako dewizowy – czyli mający jakikolwiek związek z zagranicą. Mając powyższe na uwadze należy uznać, że „centralna bankowa instytucja dewizowa” to zorganizowany twór, mający charakter nadrzędny, dominujący, funkcjonujący w obszarze bankowym i podejmujący działania w zakresie dewizowym.

W myśl postanowień art. 52 ustawy o NBP, bank centralny realizuje funkcję centralnej bankowej instytucji dewizowej poprzez gromadzenie rezerw dewizowych, zarządzanie rezerwami dewizowymi oraz podejmowanie czynności bankowych i innych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa obrotu dewizowego i płynności płatniczej kraju. Przemawia za tym uznanie, iż właściwie prowadzona polityka zarządzania rezerwami dewizowymi państwa przekłada się z kolei na zapewnienie bezpieczeństwa finansowego oraz kształtuje wizerunek Polski na arenie międzynarodowej. Odpowiedni poziom rezerw dewizowych pozwala natomiast na obniżenie kosztów pozyskiwania kapitału na rynkach globalnych. Ważnym czynnikiem w zarządzaniu rezerwami dewizowymi jest także odpowiednio prowadzona polityka kursowa. Wpływa ona na kształtowanie się bilansu handlu zagranicznego oraz na procesy zachodzące w gospodarce. Polityka kursowa jest elementem polityki walutowej, którą w myśl art. 24 ustawy o NBP realizuje bank centralny, a ustala Rada Ministrów w porozumieniu z Radą Polityki Pieniężnej.

Narodowy Bank Polski, wypełniając funkcję centralnej bankowej instytucji dewizowej, może także pełnić funkcję agenta finansowego rządu w zakresie zawierania i realizacji umów kredytowych oraz obsługi zadłużenia zagranicznego państwa. Jednocześnie NBP nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa w tym zakresie. NBP może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu nimi we własnym imieniu i na własny rachunek oraz na rachunek innych podmiotów. Może także wykonywać czynności obrotu dewizowego w kraju i za granicą, w tym również w zakresie udzielania i zaciągania kredytów i pożyczek zagranicznych oraz udzielania i przyjmowania poręczeń i gwarancji bankowych w obrocie z zagranicą. Działalność NBP jako centralnej bankowej instytucji dewizowej oznacza także wykonywanie przez Prezesa NBP kontroli w granicach ustalonych przepisami prawa dewizowego.

Szczególne dewizowoprawne pozycja NBP wiąże się z możliwością kształtowania reglamentacji dewizowej. Ustawodawca przypisał uprawnienia w tym zakresie Prezesowi NBP, który za pomocą indywidualnych zezwoleń dewizowych w istotny sposób może wpływać

na zakres stosowanej reglamentacji dewizowej. Są one wymagane w celu odstąpienia od niektórych ograniczeń obrotu dewizowego, w stosunku do których nie udzielono ogólnego zezwolenia dewizowego, albo udzielono, ale na innych warunkach niż te, na których ma nastąpić odstąpienie. Dewizowoprawy status NBP oznacza także zwolnienie NBP z obowiązku uzyskiwania zezwolenia dewizowego na określone czynności obrotu dewizowego.

Działalność NBP jako centralnej bankowej instytucji dewizowej nie sprowadza się jedynie do wykonywania zadań wymienionych w art. 52 ustawy o NBP. Jako bank centralny, NBP odpowiada także za obieg pieniężny wewnątrz kraju oraz równowagę bilansu płatniczego państwa. Jako bank państwa realizuje politykę dewizową w takim zakresie i w taki sposób, by jednocześnie zapewnić odpowiednią pozycję pieniądza krajowego w relacji do walut obcych. Ponadto, wykonując wspomniane powyżej zadania, NBP odpowiada za bezpieczeństwo oraz płynność obrotów płatniczych z zagranicą.

Dewizowoprawy status NBP oznacza także zwolnienie NBP z obowiązku uzyskiwania zezwolenia dewizowego na określone czynności obrotu dewizowego. Bank centralny poddany jest bowiem innym regulacjom prawnym.

Na gruncie obowiązujących przepisów trudno rozdzielić obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa obrotu dewizowego i płynności płatniczej kraju od celów kontroli dewizowej, za którą w sensie nie tylko formalnym, ale też kompetencyjnym i merytorycznym odpowiada NBP.

3. Kontrola dewizowa jako szczególny przejaw realizacji przez NBP funkcji centralnej bankowej instytucji dewizowej

W ramach wykonywanej działalności dewizowej Prezes NBP zobowiązany został do wykonywania kontroli dewizowej w trzech obszarach: udzielonych indywidualnych zezwoleń dewizowych, działalności kantorowej oraz sprawozdawczości w zakresie przekazywania NBP danych niezbędnych do sporządzania bilansu płatniczego państwa oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej.

Szczegółowy zakres kontroli dewizowej oraz tryb jej dokonania określa ustawa Prawo dewizowe. Prezes NBP z mocy ustawy pełni funkcję organu kontroli dewizowej. Prawidłowe realizowanie tej funkcji powiązane zostało z innymi zadaniami Prezesa NBP. Należy do nich zaliczyć prowadzenie rejestru działalności kantorowej, wydawanie indywidualnych zezwoleń dewizowych oraz gromadzenie sprawozdań od podmiotów zobowiązanych.

Problematyka kontroli dewizowej realizowanej przez NBP jest zagadnieniem ważnym, w dwóch aspektach. Po pierwsze, w kontekście funkcjonowania ogólnych zasad kontroli w polskim porządku prawnym. Po drugie, w aspekcie członkostwa Polski w strukturach unijnej bankowości oraz harmonizacji polskiego prawa z prawem unijnym. Analizując szczegółowo regulację prawną kontroli dewizowej, która obowiązuje w Polsce, można postawić wiele ważnych pytań dotyczących celowości jej przeprowadzania, wyjątkowości i trybu dokonywania. Analiza ta pozwala także na wykazanie wątpliwości, jakie wywołują

się w kontekście systemu kontroli, który obowiązuje w Polsce oraz w kontekście roli, jaką wypełnia Narodowy Bank Polski.

Kontrola działalności kantorowej opiera się przede wszystkim na kryterium legalności, polega na sprawdzeniu, czy przedsiębiorca wykonuje działalność kantorową zgodnie z warunkami określonymi w ustawie i przepisach szczególnych. Jednym z problemów, jaki na tym tle się wyłania, który zauważony został w literaturze, jest próba odpowiedzi na pytania, czy kontrola działalności kantorowej powinna ograniczać się tylko do dewizowego aspektu działalności kantorowej (Ofiarski 2003). Praktyka wykonywania kontroli działalności kantorowej wykazuje, że zakres jej przeprowadzania jest szeroki, obejmuje także m.in. rachunkowe sprawdzenie stanu kasy oraz wypełnianie przez przedsiębiorcę obowiązków, jakie nakłada ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu. Zakres kontroli działalności kantorowej został objęty ramami ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Kontrola działalności kantorowej przybiera w ostatnim czasie na znaczeniu, przede wszystkim z uwagi na funkcjonujące, na coraz większą skalę, tzw. kantory internetowe.

Na tle prowadzonej przez Prezesa NBP kontroli działalności kantorowej wyłania się także inne ważne pytanie: czy kontrola ta nie wykracza poza ramy kontroli, a tym samym, czy nie zyskuje cech nadzoru? Czy w związku z tym właściwe jest przyporządkowanie tej kontroli do zadań organu NBP, jakim jest Prezes NBP? Dalej idące pytanie dotyczy obowiązującego systemu kontroli w polskim porządku prawnym. Dlaczego działalność kantorowa została pominięta przez ustawodawcę przy określaniu zakresu rynku finansowego w Polsce? A zatem, dlaczego ten szczególnie obszar działalności, jako element rynku finansowego, nie został objęty nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego¹⁰?

Drugi obszar kontroli wykonywanej przez Prezesa NBP obejmuje kontrolę udzielonych indywidualnych zezwoleń dewizowych i wiąże się z uprawnieniem Prezesa NBP do wydawania tychże zezwoleń w drodze decyzji dewizowej. Kontrola ta pełni obecnie marginalne znaczenie, z uwagi na znaczny spadek wydawanych decyzji dewizowych. Jest to następstwem liberalizacji prawa dewizowego w zakresie dozwolonego obrotu dewizowego, jaka dokonała się stopniowo po wejściu Polski do Unii Europejskiej. Znaczenie i rola zezwoleń dewizowych, ich rodzaje i tryb wydawania uległy istotnym zmianom. Historyczna analiza przepisów prawnych wskazuje, że rola zezwoleń dewizowych jest proporcjonalna w stosunku do obowiązujących ograniczeń reglamentacyjnych. Liberalizacja ustawodawstwa dewizowego zmniejszyła rolę indywidualnych zezwoleń dewizowych, ponieważ wiele czynności obrotu dewizowego dopuszczono w trybie ustawowym lub poprzez zezwolenie ogólne (Wójtowicz 2003: 48).

Indywidualne zezwolenia dewizowe są wymagane, gdy dana czynność została objęta ograniczeniem ustawowym, a nie zostało w tym zakresie ustanowione ogólne zezwolenie dewizowe. W ustawie Prawo dewizowe brak legalnej definicji zezwolenia dewizowego.

---

¹⁰ Por. Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 614 ze zm.).

Żadna z obowiązującej do tej pory ustaw dewizowych takiego określenia nie zawierała, choć terminem tym posługiwało się już ustawodawstwo w okresie międzywojennym. Doktryna wskazuje, że indywidualne zezwolenia dewizowe są aktami stosowania prawa dewizowego, w efekcie których następuje odstąpienie od określonych obowiązków i ograniczeń, w stosunku do konkretnego podmiotu (Ofiarski 2003).

Kontrola wypełnienia przez zobowiązane podmioty obowiązku sprawozdawczego należy do tych zadań NBP, które na przestrzeni ostatnich 10 lat znacznie się rozrosły. Ustawa Prawo dewizowe, w art. 30 określa zakres podmiotowy obowiązku sprawozdawczego. Do przekazywania NBP danych niezbędnych do sporządzania bilansu płatniczego państwa oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej zobowiązani zostali rezydenci (z wyłączeniem banków, oddziałów banków zagranicznych oraz oddziałów instytucji kredytowych), dokonujący obrotu dewizowego oraz przedsiębiorcy wykonujący działalność kantorową. Obowiązek, o którym mowa, obejmuje tylko te czynności obrotu dewizowego, które są niezbędne do sporządzenia bilansu płatniczego oraz międzynarodowej pozycji inwestycyjnej. Sporządzanie takich sprawozdań przez NBP jest zadaniem, jakie wynika z uczestnictwa w Europejskim Systemie Banków Centralnych.

Uwagi końcowe

Narodowy Bank Polski z uwagi na konstytucyjnie określony status pełni szczególną rolę nie tylko w polskim systemie bankowym, ale w całym systemie finansowym. Obecnie pozycja NBP i wyzwania, przed jakimi stoi, nakreśla w znacznej mierze członkostwo Polski w Europejskim Systemie Banków Centralnych.

Współcześnie bank centralny stanowi element sieci bezpieczeństwa finansowego, który sprawdza się do zapewnienia bezpieczeństwa systemu płatniczego, sporządzania analiz makroostrożnościowych i wypełniania funkcji kredytodawcy ostatniej instancji. Ponadto krajowy bank centralny, należący do ESBC, jest odpowiedzialny za gromadzenie i analizę danych statystycznych na temat sytuacji ekonomicznej swojego państwa.

Narodowy Bank Centralny, jako centralna bankowa instytucja dewizowa, stoi obecnie przed innymi wyzwaniami niż 10 czy 20 lat temu. Jego rola zwiększa się w zakresie zarządzania rezerwami dewizowymi oraz w zakresie opracowywania statystycznych danych, w szczególności do bilansu płatniczego państwa. Innego wymiaru należy nadać kontroli dewizowej wykonywanej przez Prezesa NBP, w szczególności w zakresie kontroli indywidualnych zezwoleń dewizowych. W tym kontekście należałoby się zastanowić nad potrzebą dokonania zmian w ustawodawstwie. Wydaje się, że procesy, jakie zachodzą na rynku finansowym, widoczne chociażby w sferze działalności kantorów internetowych, wymuszają poniekąd takie zmiany. Ich celem byłoby bez wątpienia usprawnienie całego rynku finansowego, który z założenia ma być rynkiem skonsolidowanym i kompleksowo poddanym nadzorowi Komisji Nadzoru Finansowego.

Literatura

- Kosikowski C. (1999), *Publiczne prawo bankowe*, Warszawa.
- Ofiarski Z. (2003), *Prawo dewizowe. Komentarz, Zakamycze*–Warszawa.
- Wójtowicz W. (2003), *Kontrowersje wokół pojęcia obrotu dewizowego*, w: *Ex iniuria non oritur ius. Księga ku czci Prof. Wojciecha Łączkowskiego*, Poznań.
- Zawadzka P. (2014), *Ustawa o Narodowym Banku Polskim. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa.

NATIONAL BANK OF POLAND IS THE CENTRAL BANKING INSTITUTION OF FOREIGN EXCHANGE

Abstract: *Purpose* – The purpose of this study is to analyze the legal provisions which indicate the role and tasks of the Polish National Bank in the sphere of foreign exchange transactions. Under the provisions of art. 52 of the Act on the Polish National Bank, the bank is the central banking institution of foreign exchange transactions and is the subject with legal foreign exchange status. The main thesis of this paper is a direct relationship of exchange controls exercised by the President of the NBP with statutory category of „central banking foreign exchange institution”. The aim of the study is an indication that modern central bank, as the central bank foreign exchange institution should carry out other tasks than in previous years. The role of the central bank has changed in the context of the functioning of the entire financial market.

Research methodology – Basic research method is based on a comprehensive analysis of the normative materials with regard to the issues raised in the work. In addition, in the article is presented an analysis and assessment of the views expressed in the literature. One of the methods used is the analytical method, mainly in relation to the terms used on the basis of the foreign exchange law.

Result – The analysis confirms the special exchange standard legal status of the Polish National Bank. Exchange control exercised by the President of the NBP is one of the elements that make up the fulfillment of the „central bank foreign exchange institution”. The analysis allows to put questions about the control system, which operates in Poland and equitable distribution of power between the Financial Supervisory Commission and the Polish National Bank.

Originality/value – The literature is not indicated so far on the NBP as the central banking institution and foreign exchange position in the field of exchange control. The granting of this special status to NBP makes the central bank is seen as an institution with a broad spectrum of activity but not always corresponding to the EU requirements. The value of this study is to raise questions regarding the scope of exchange controls, and the scope of the tasks that the NBP should pursue acting as a central bank foreign exchange institution.

Keywords: Polish National Bank, foreign exchange law, exchange controls, foreign exchange institution

Cytowanie

- Kowalewska E. (2016). Narodowy Bank Polski jako centralna bankowa instytucja dewizowa. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 1 (79), 679–686; www.wneiz.pl/frfu.